КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра освітньої політики

Програма підвищення кваліфікації педагогів-організаторів закладів загальної середньої освіти

«ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТА БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри освітньої політики
(Протокол №8 від 21.09.2026 р.)

Завідувачка кафедри Галина ЛОЇК

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(Протокол №6 від 1.10.2026р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

І. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Найменування: Програма курсів підвищення кваліфікації для педагогів-організаторів закладів загальної середньої освіти **«Формування української національної та громадянської ідентичності учнів в умовах сучасних соціокультурних та безпекових викликів».**

Розробники: Суховерська І. І., доцентка кафедри освітньої політики, кандидатка історичних наук; Чушак Х. Я., доцентка кафедри освітньої політики, кандидатка політичних наук.

Напрям підвищення кваліфікації: організація виховання та розвитку учнів в освітньому середовищі; рефлексія і професійний саморозвиток педагога.

Термін дії програми: з 01.01.2027 до 01.01.2032 року.

Рецензенти:

Синя Ірина Ананіївна, завідувач кабінету координації впровадження НУШ КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

Бранець Мар'яна Михайлівна, завідувачка методичного відділу Жовківського центру дитячої та юнацької творчості.

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність зумовлена потребою посилення ролі закладу освіти у формуванні української національної та громадянської ідентичності учнів в умовах сучасних соціокультурних, інформаційних і безпекових викликів. Програма спрямована на формування готовності педагогів-організаторів створювати умови для розвитку громадянської відповідальності, інформаційної стійкості, культурної та мовної самобутності, культури пам'яті, соціальної солідарності й активної громадянської участі учнів, використовуючи сучасні виховні, комунікаційні, медіаосвітні та фасилітаційні практики. Водночас діяльність педагогів-організаторів потребує розвитку практик травмочутливої взаємодії, запобігання деструктивній поляризації та радикалізації молоді, формування психоемоційної стійкості та культури конструктивного діалогу у шкільному середовищі. Програма спрямована на оновлення виховного інструментарію педагогів-організаторів та посилення їхньої спроможності забезпечувати ціннісне становлення здобувачів освіти.

Цільова група: педагоги-організатори закладів загальної середньої освіти.

Обсяг: 30 годин.

Форма навчання: очно-дистанційна.

Мета: формування та розвиток професійної готовності педагогів-організаторів до створення освітнього середовища, сприятливого для формування української національної та громадянської ідентичності учнів, розвитку їхньої суб'єктності, громадянської відповідальності, інформаційної стійкості, культури діалогу, взаємоповаги та готовності до конструктивної участі в житті школи, громади й держави.

Завдання:

- поглибити розуміння сутності української національної та громадянської ідентичності, їх взаємозв'язку та ролі у становленні особистості учня в умовах сучасних соціокультурних, інформаційних і безпекових викликів;
- сформувати вміння розвивати інформаційну стійкість і когнітивну безпеку учнів, критично аналізувати медіаконтент, розпізнавати маніпуляції, дезінформацію та інформаційно-психологічні впливи;
- удосконалити компетентності педагогів щодо організації травмочутливої, етичної та недискримінаційної взаємодії, проведення виховних і меморіальних заходів та створення безпечного психоемоційного середовища;
- поглибити знання про українську мовну, історичну та культурну самобутність, сучасні підходи до деколонізації та декомунізації освітнього

простору, а також розвинути вміння використовувати українськомовний культурний контент у виховній роботі;

- сформувати практичні навички розвитку громадянської участі, учнівського самоврядування, волонтерських ініціатив і культури взаємодопомоги, запобігання радикалізації, дискримінації та деструктивній поляризації, а також фасилітації дискусійних питань у шкільному середовищі.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

- А1. Мовно-комунікативна компетентність.
- А2. Предметно-методична (професійно-педагогічна) компетентність.
- А3. Інформаційно-цифрова (інформаційно-комунікаційна) компетентність.
- Б1. Громадянська компетентність.
- В1. Психологічно-фасилітативна, емоційно-етична компетентність та педагогічне партнерство.

Очікувані результати:

Унаслідок проходження курсів підвищення кваліфікації за цією програмою здобувач освіти:

- Розуміє сутність української національної та громадянської ідентичності, взаємозв’язок ідентичності, цінностей, культурної та мовної належності, громадянської участі, а також чинники, що впливають на її формування в учнівському середовищі.
- Володіє інструментами розвитку інформаційної стійкості та критичного сприйняття медіаконтенту, уміє виявляти маніпуляції, стереотипи, дезінформацію та інформаційні наративи й організовувати відповідну роботу з учнями.
- Застосовує принципи травмочутливої та етичної взаємодії, уміє формувати культуру пам’яті, взаємоповаги, солідарності та підтримки під час виховних і меморіальних заходів.
- Ефективно використовує український історичний, мовний і культурний контент, зокрема сучасну літературу, музику, кіно, подкасти та цифрові ресурси, для формування національної самобутності й деколонізації освітнього простору.
- Уміє створювати умови для громадянської активності, волонтерства й учнівського самоврядування, застосовувати превентивні підходи до

запобігання радикалізації, мові ворожнечі та деструктивній поляризації, фасилітувати обговорення суперечливих суспільних питань і проєктувати відповідні виховні заходи та учнівські ініціативи.

Контроль за знаннями здобувачів освіти проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях – індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з теми.

Оцінювання розглядається як засіб одержання зворотної інформації про результативність підвищення кваліфікації та внесення коректив у методику роботи із здобувачами освіти. Програмою передбачено виконання різних видів робіт: вхідне опитування; самостійна робота; участь у заняттях; рефлексія.

Критерії оцінювання. Результати навчання здобувачів освіти оцінюються за шкалою «зараховано/не зараховано». Підставою для успішного зарахування є комплексне виконання програми КПК, зокрема активна участь на заняттях, а також виконання самостійної роботи, яка зараховується за умови виконання не менше 70% навчального матеріалу: розміщення самостійної роботи в Moodle, її відповідність завданням програми, дотриманням правил академічної доброчесності, а також її успішна презентація.

Особливості реалізації програми: немає.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації: сертифікат.

Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

3. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва теми	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Інтеграційно-мотиваційне заняття					
Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників.	-	2	-	-	2
Усього годин за заняттям	**-**	**2**	**-**	**-**	**2**
Модуль 1. Інформаційна стійкість та когнітивна безпека як складові громадянської ідентичності					
Тема 1.1. Інформаційна стійкість учнів у цифровому середовищі.	2	1	-	-	3
Тема 1.2. Критичний аналіз медіаконтенту та протидія інформаційним маніпуляціям.	1	2	-	-	3
Усього годин за модулем	**3**	**3**	**-**	**-**	**6**
Модуль 2. **Травмочутлива та етична взаємодія в умовах війни: повага, пам'ять, підтримка**					
Тема 2.1. Травмочутлива педагогіка та безпечна взаємодія з учнями.	1	1	-	-	2
Тема 2. 2. Культура пам'яті, етика вшанування та взаємодія з ветеранами і їхніми родинами.	1	1	-	-	2
Усього годин за модулем	**2**	**2**			**4**
Модуль 3. Культурна, мовна та історична самобутність: від деколонізації до гордості					
Тема 3.1. Українська мова, історична пам'ять	1	1	-	-	2

та культурна самобутність як чинники ідентичності.					
Тема. 3.2. Деколонізація освітнього простору та сучасна українська культура.	1	2	-	-	3
Усього годин за модулем	**2**	**3**	**-**	**-**	**5**
Модуль 4. Громадянська участь, адвокація та безпечний простір ЗЗСО					
Тема. 4.1. Учнівська участь, самоврядування, волонтерство та адвокація.	1	1	-	-	2
Тема 4.2. Протидія радикалізації та поляризації у молодіжному середовищі.	1	2	-	-	3
Усього годин за модулем	**2**	**3**	**-**	**-**	**5**
Самостійна робота	6		6		6
Підсумкові заходи	-	-	-	2	2
Всього годин:	**9**	**13**	**6**	**2**	**30**

Назви тем	**Кількість годин**			
	Усього	**Лекції**	**Прак-тичні**	**Самостійна робота**
Інтеграційно-мотиваційне заняття. Реєстрація учасників (вхідне опитування). Ознайомлення з програмою. Формування очікувань учасників.	**2**		**2**	

Модуль 1. Інформаційна стійкість та когнітивна безпека як складові громадянської ідентичності	**6**	**3**	**3**	
Тема 1. Інформаційна стійкість учнів у цифровому середовищі.	3	2	1	
Тема 2. Критичний аналіз медіаконтенту та протидія інформаційним маніпуляціям.	3	1	2	
Модуль 2. Травмочутлива та етична взаємодія в умовах війни: повага, пам'ять, підтримка	**4**	**2**	**2**	
Тема 1. Травмочутлива педагогіка та безпечна взаємодія з учнями.	2	1	1	
Тема 2. Культура пам'яті, етика вшанування та взаємодія з ветеранами і їхніми родинами.	2	1	1	
Модуль 3. Культурна, мовна та історична самобутність: від деколонізації до гордості	**5**	**2**	**3**	
Тема 1. Українська мова, історична пам'ять та культурна самобутність як чинники ідентичності.	2	1	1	
Тема. 2. Деколонізація освітнього простору та сучасна українська культура.	3	1	2	
Модуль 4. Громадянська участь, адвокація та безпечний простір ЗЗСО	**5**	**2**	**3**	
Тема 1. Учнівська участь, самоврядування, волонтерство та адвокація.	2	1	1	
Тема 2. Протидія радикалізації та поляризації у молодіжному середовищі.	3	1	2	
Самостійна робота	**6**			6
Вихідне діагностування, рефлексія, тести	**2**		**2**	
Всього годин:	**30**	**9**	**15**	**6**

4. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Інтеграційно-мотиваційне заняття.

Реєстрація учасників (вхідне опитування). Ознайомлення з програмою навчання. Формування очікувань учасників.

Модуль 1. Інформаційна стійкість та когнітивна безпека як складові громадянської ідентичності

Тема 1.1. Інформаційна стійкість учнів у цифровому середовищі

Інформаційна стійкість і когнітивна безпека особистості: сутність, структура та значення для громадянської ідентичності. Інформаційне середовище сучасного підлітка: TikTok, Instagram, YouTube та інші цифрові платформи. Інформаційна гігієна та відповідальне споживання інформації. Інформаційні бульбашки, алгоритмічні рекомендації та ефект підтвердження. Вплив інформаційного середовища на цінності, установки та поведінку молоді.

Практична робота: розроблення карти осередків інформаційних ризиків для підлітків та чек-листа інформаційної гігієни здобувача освіти.

Тема 1.2. Критичний аналіз медіаконтенту та протидія інформаційним маніпуляціям

Інформаційно-психологічні впливи та наративи, спрямовані на суспільну поляризацію. Наративи, що знецінюють українську історію, культуру, мову та державність. Алгоритм критичного аналізу медіаповідомлення: автор — джерело — мета — аргументи — емоційний вплив — докази — контекст. Методика спілкування з учнями про маніпулятивний контент без посилення його впливу.

Практична робота: практикум «Розбери повідомлення» — аналіз дописів, відео, мемів та інформаційних повідомлень з використанням алгоритму фактчекінгу.

Модуль 2. Травмочутлива та етична взаємодія в умовах війни: повага, пам’ять, підтримка

Тема 2.1. Травмочутлива педагогіка та безпечна взаємодія з учнями

Війна як соціокультурний та освітній контекст формування ідентичності. Принципи травмочутливого підходу в діяльності педагога-організатора. Психоемоційна безпека учнів під час виховних заходів. Ознаки ситуацій, у яких необхідно змінити формат або зміст виховної активності. Запобігання ретравматизації. Побудова середовища взаємопідтримки, довіри та солідарності.

Практична робота: проєктування алгоритму реагування та створення психологічно безпечного середовища під час проведення виховних активностей.

Тема 2.2. Культура пам’яті, етика вшанування та взаємодія з ветеранами і їхніми родинами

Культура пам’яті як складова громадянської та національної ідентичності. Етика організації пам’ятних і меморіальних заходів у закладі освіти. Вшанування пам’яті полеглих захисників і захисниць України. Безбар’єрність та недискримінаційний підхід у комунікації. Етична взаємодія з ветеранами, військовослужбовцями та членами родин загиблих.

Практична робота: практикум «Пам’ять без ретравматизації» — аналіз та корекція сценаріїв шкільних меморіальних заходів.

Модуль 3. Культурна, мовна та історична самобутність: від деколонізації до гордості

Тема 3.1. Українська мова, історична пам’ять та культурна самобутність як чинники ідентичності

Українська національна ідентичність: культурний, мовний, історичний та громадянський виміри. Українська мова як засіб комунікації, культурної тяглості та суспільної консолідації. Історична пам’ять як чинник формування колективної ідентичності. Подолання імперських та радянських міфів в освітньому та інформаційному просторі. Методи висвітлення складних сторінок української історії з учнями різного віку.

Практична робота: практикум «Історія, яка формує» — добір та адаптація джерельних матеріалів для виховної роботи.

Тема 3.2. Деколонізація освітнього простору та сучасна українська культура

Поняття деколонізації та його застосування до освітнього й культурного простору. Переосмислення назв, символів, пам’ятників, текстів і культурних практик. Подолання імперських і радянських стереотипів у виховній роботі. Популярна україністика як інструмент зацікавлення молоді українською культурою. Популяризація україномовного контенту: музика, література, кіно, серіали, подкасти, блогінг.

Практична робота: практикум «Українське — сучасне» — розроблення проєкту тематичної культурної кампанії у закладі освіти та створення дайджесту сучасного контенту для учнів.

Модуль 4. Громадянська участь, адвокація та безпечний простір ЗЗСО

Тема 4.1. Учнівська участь, самоврядування, волонтерство та адвокація

Громадянська участь як практичний вимір громадянської ідентичності. Учнівське самоврядування як простір набуття досвіду демократії. Учнівська суб’єктність, агентність та відповідальність. Волонтерство та взаємодопомога як

форми громадянської активності. Адвокація учнівських ініціатив: від виявлення проблеми до пропозиції рішення. Партнерська взаємодія учнів, педагогів, адміністрації, батьків та громади.

Практична робота: практикум «Від ідеї до дії» — розроблення концепції учнівської громадянської чи волонтерської ініціативи.

Тема 4.2. Протидія радикалізації та поляризації у молодіжному середовищі

Поняття радикалізації: основні підходи та чинники ризику (соціальна ізоляція, дискримінація, відчуття несправедливості). Ознаки потенційно небезпечних змін у поведінці та комунікації учнів. Превентивна роль закладу освіти: довіра, належність, участь і підтримка. Поляризація як соціальний феномен та інструменти її зменшення (активне слухання, «коло перспектив», «адвокат диявола», структурована дискусія). Реагування на мову ворожнечі, стигматизацію та дискримінаційні висловлювання.

Практична робота: моделювання фасилітаційної сесії з обговорення суперечливого суспільного питання в учнівському колективі.

Самостійна робота: «Ідентичність у дії: проєкт виховної ініціативи для учнівської спільноти»

Слухач розробляє та презентує концепцію практичної ініціативи, спрямованої на формування української національної та/або громадянської ідентичності учнів у форматі тематичної кампанії, медіапроєкту, виховного заходу, дискусійного клубу чи волонтерського проєкту (6 годин).

Підсумкові заходи: вихідне діагностування, контрольні тести, рефлексія, зворотний зв’язок про зміст, організацію та практичну цінність курсу. Узагальнення можливостей застосування розроблених матеріалів в освітньому процесі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Бойко С. Виховання національно свідомої особистості в умовах російськоукраїнської війни (на основі застосування нових експериментальних технологій в освітній сфері України). *Проблеми освіти*. 2022. Вип.1 (96). С. 223-235. URL: https://imzojournal.org.ua/index.php/journal/article/view/60

Виховання смисложиттєвих цінностей підлітків: досвід і практика виховання. Методичні рекомендації / Журба К.О., Бех І.Д., Докукіна О.М., Федоренко С.В., Шкільна І.М. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. 143 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732107

Верховна Рада України. (2022). *Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» № 2834-IX*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20

Кабінет Міністрів України. (2026). *Про затвердження «Молодь України: покоління стійкості - 2030»*. https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyv-derzhavnu-tsilovu-sotsialnu-prohramu-molod-ukrainy-pokolinnia-stiikosti-2030

Міністерство освіти і науки України. (2022). *Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641: наказ від 06 червня 2022 р. № 527*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0527729-22

Міністерство освіти і науки України. (2024). *Про затвердження методичних рекомендацій щодо реалізації національно-патріотичного виховання в закладах освіти: наказ від 07 лютого 2024 р. № 141*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0141729-24

Рада Європи. (2024). *КОМПАС: Посібник з освіти з прав людини за участю молоді* (2-ге вид., переглянуте у 2020 р.). Council of Europe. Практичний посібник містить близько 60 вправ і методів для роботи з молоддю; серед тем — громадянство та участь, демократія, культура, дискримінація, медіа, мир і насильство, пам’ять, війна. https://rm.coe.int/compass-2024-ukr/1680afc555?utm_source=chatgpt.com

Український інститут національної пам’яті. (2018). *Збірка методичних рекомендацій до відзначення пам’ятних дат у загальноосвітніх навчальних закладах*. https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/zbirka-metodychnyh-rekomendaciy-do-vidznachennya-pamyatnyh-dat-u-zagalnoosvitnih-navchalnyh-zakladah?utm_source=chatgpt.com

Український інститут національної пам’яті. (n.d.). *Методичні матеріали для закладів освіти*. https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/metodychni-rekomendaciyi?utm_source=chatgpt.com

Український інститут національної пам’яті. (2024). *Методичні рекомендації до Дня пам’яті захисників України*. https://www.uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/metodychni-rekomendaciyi/metodychni-rekomendaciyi-den-pamyati-zahysnykiv-ukrayiny-2024?utm_source=chatgpt.com